

L'EXTINCIÓ DEL PERILL

Ho veiem a la televisió i ho escoltem a la ràdio. Els diaris ens en parlen, cada dia s'extingeixen espècies en aquest planeta. A les selves de l'Amazònia i als gels àrtics. O, com a prop, a les deveses andaluses, on els linxs no aprenen a creuar les carreteres. Desconec els mecanismes que ens mouen l'empatia per una espècie. Proximitat genètica? Presència mediàtica? Què ens fa sensibles al procés d'extinció del panda gegant de la Xina o de la balena blava? Perquè, admetem-ho, que deixi d'existir una espècie de troglobi, petit i blanquinós, sense ulls i que no n'havíem sentit a parlar en la vida ens deixa ben freds a la majoria.

Fet i fet, tampoc tenim ben clar què és això d'una espècie en perill d'extinció. Al capdavant l'expressió ve de l'àmbit científic i ha fet fortuna en els mitjans de comunicació, segurament pel que té d'impactant. «Espècie en perill d'extinció» és un dels nivells d'amenaça que es pot assignar a un determinat tàxon en una de les moltes llistes d'espècies amenaçades. N'hi ha de normatius, com el *Catálogo nacional de especies amenazadas*, i de més tècnics, com els catàlegs i llibres vermells que confeccionen diverses entitats de conservació de la natura i també algunes administracions. Entre aquests segurament el més conegut és el catàleg de la IUCN (Unió Mundial per a la Natura). És clar, quan a una espècie se li assigna la categoria d'«en perill d'extinció» és perquè les circumstàncies no li són gaire favorables, sigui el catàleg que sigui.

I tanmateix en tenim ben a prop, d'espècies en perill d'extinció. Als aiguamolls del sud, els xarxets marbreus o rossetes (*Marmaronetta angustirostris*) i els ànecs cap-blancs (*Oxyura leucocephala*) malden per reproduir-se cada primavera en un hàbitat cada cop més alterat. I això que ens falta informació, molta informació que segurament catapultaria a les llistes un munt d'espècies d'animals i de plantes.

De motius per dur una espècie a aquest estat de conservació n'hi ha molts, però a casa nostra la desaparició de l'hàbitat i la degradació dels indrets d'alimentació i de cria ens haurien de preocupar especialment. Mirem la mar. A la nostra petita Mediterrània occidental la sobrepesca competeix en un rànquing d'amenaçes amb la contaminació, els ancoratges incontrolats, l'ús d'arts poc respectuoses i la introducció d'espècies al·lòctones.

En un dels punts del planeta més alterats per l'activitat humana la mar no n'és cap excepció. I aquest és l'hàbitat del virot, espècie en perill d'extinció i endemisme reproductiu de les Illes Balears.

El virot de les Pitiüses, la baldriga de les Gimnèsies, *Puffinus mauretanicus*, és un ocell que cria als penya-segats més inaccessibles de les Illes Balears i que s'alimenta durant l'època de reproducció a la plataforma continental, especialment a llocs com l'àrea d'influència de l'Ebre o les rodalies del cap de la Nau on captura petits peixos pelàgics i aprofita els rebuigs de la flota pesquera.

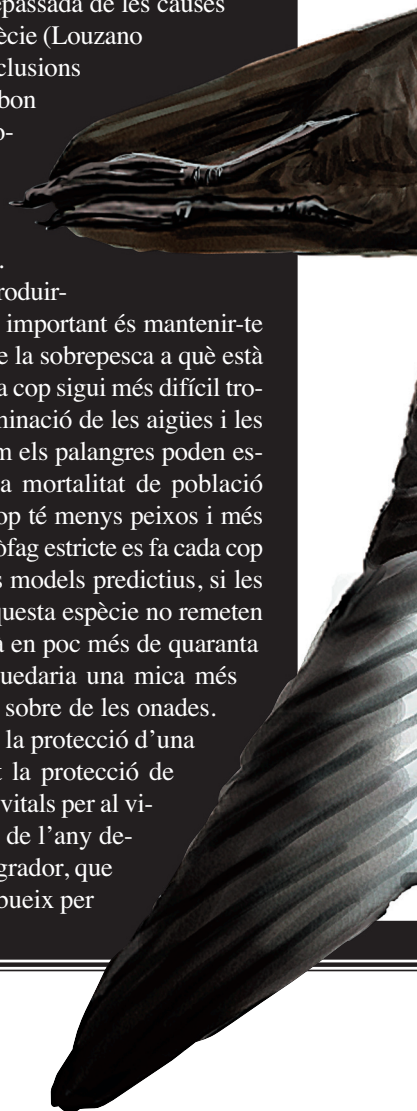
«SI LES CIRCUMSTÀNCIES QUE ENVOLTEN EL VIROT DE LES PITIÜSES NO REMETEN, ES CALCULA QUE S'EXTINGIRÀ EN POC MÉS DE QUARANTA ANYS»

■ LA RECERCA ENS DÓNA LES CLAUS DE LA GESTIÓ

En un article publicat recentment a l'*Anuari Ornitològic de les Illes Balears* es fa una repassada de les causes del recent declivi d'aquesta espècie (Louzano *et al.*, 2007). Atenent les conclusions dels autors, que han passat un bon grapat d'anys estudiant la biologia de la conservació d'aquest ocell, el principal problema del virot és la mortalitat adulta. Aquesta és una espècie longeva.

Quan vius molts anys i pots reproduir-te, si fa no fa, cada any, el més important és mantenir-te viu. Però això no és fàcil, ja que la sobrepesca a què està sotmès el seu hàbitat fa que cada cop sigui més difícil trobar-hi menjar. A més, la contaminació de les aigües i les captures accidentals en arts com els palangres poden estar ajudant a l'increment de la mortalitat de població adulta. En una mar que cada cop té menys peixos i més hams, la supervivència d'un ictiòfag estricte es fa cada cop més difícil, tant que atenent els models predictius, si les circumstàncies que envolten aquesta espècie no remetent aviat, es calcula que s'extingirà en poc més de quaranta anys. No cal dir que la mar quedaria una mica més buida sense el vol dels virots a sobre de les onades.

És pràcticament una norma: la protecció d'una espècie s'ha de fer mitjançant la protecció de l'hàbitat que ocupa. Hi ha llocs vitals per al virot, ni que sigui en un moment de l'any determinat. Parlem d'un ocell migrador, que fora de l'època de cria es distribueix per

Il·lustració: Antoni Llobet

l'Atlàntic, però mentre està enfeinat amb les tasques de cria, les zones d'alimentació estan ben definides en punts de la Mediterrània que caldria protegir de les activitats humanes que han dut l'espècie fins a aquest punt i estudiar els impactes que hi podrien tenir actuacions futures com ara la instal·lació de camps eòlics marins.

Tot i que l'èxit reproductor en els enclavaments actuals no sembla un problema, cal pensar que a hores d'ara els virots crien allà on no s'ha produït el desembarcament de rates, gats i tota una cohort d'espècies introduïdes. Aquests nouvinguts han fet inhabitable per als virots i altres aus marines com ara els petits i sensibles ocells de tempesta (*Hydrobates pelagicus*) molts antics llocs de cria. Gats i altres depredadors menys freqüents ataquen els adults, mentre que les rates devoren ous i cries. La recuperació dels penyals on es reproduïen els virots ha de fer-se mitjançant una gestió acurada de l'hàbitat de cria. Són faves comptades.

Una experiència als illots de Ponent d'Eivissa demostra que la recuperació de l'hàbitat de cria d'aquesta espècie passa per restituir les condicions d'absència de depredadors. L'illot des Bosc (llavors parc natural de Cala d'Hort) va ser inclòs en un protocol d'eliminació de fauna introduïda. Així es van controlar durant un any les rates d'aquest illot proper a la costa eivissenca. La natura sempre respon i en aquest cas la resposta no es va fer esperar, la següent temporada de cria els virots tornaven a ocupar els penya-segats de l'illot per a fer-hi niu (Igual *et al.*, 2004).

A Formentera i a Eivissa encara se'n recorden, no fa tants anys. Era just abans de l'explosió del turisme a les Pitiüses, no faltaven homes disposats a baixar pels vertiginosos penya-segats de la Mola o d'anar amb el llautí fins a illots com s'Espartar, eren els virotadors. Buscaven els polls de virot, encara amb plomissol i ben grassos. Amb aquests polls enriqueixen la dieta que donava una terra magra. Aliment de temporada, com tants altres. Aquesta pràctica ja és només un record, per fortuna per a la conservació de l'espècie. Però, era una altra època i una altra Mediterrània. Potser no és el virot que s'extingeix sol, segurament és tota una manera de viure, un món que s'esvaeix.

BIBLIOGRAFIA

- IGUAL, J. M., I. AFÁN i D. ORÓ, 2004. «Confirmación de cría de la pardela balear *Puffinus mauretanicus* en el islote de Es Bosc, Parc Natural de Cala d'Hort, Eivissa». *Anuari Ornitològic de les Balears*.
- LOUZANO, M., J. M. ARCOS i D. ORÓ, 2007. «Biología de la conservación d'un ocell críticament amenaçat: la baldritja *Puffinus mauretanicus*». *Anuari Ornitològic de les Balears*.

CARLES SANTANA I GARCÍA

Biòleg. Director del parc natural s'Albufera des Grau. Menorca